

Yunanistan Türkleri

Türkler, Yunanistan'a Gazi Evrenos'un önderliğinde 1370'lerde girmişler ve ilk olarak Vardar vadisi ile Yenitsa'ya yerleşmişler ve diğer bölgelere buradan geçmişlerdir

Türkler, Yunanistan'a Gazi Evrenos'un önderliğinde 1370'lerde girmişler ve ilk olarak Vardar vadisi ile Yenitsa'ya yerleşmişler ve diğer bölgelere buradan geçmişlerdir. Yunanistan, bağımsızlığını ilan ettiği 1828 yılına kadar 460 yıl boyunca Türk hakimiyetinde kalmıştır.

Yunanistan'daki Türkler'in nüfus yoğunluğunu teşkil ettiği Batı Trakya; Meriç Nehri, Karasu, Rodop Dağları ve Ege Denizi arasında yer almaktadır. Yüzölçümü 15.000 km² olan Batı Trakya'nın 1910'daki nüfus dağılımı şöyledir: 325.000 Türk, 56.000 Bulgar, 30.000 Yunan, 11.000 Müslüman Gagavuz Türkü, 3.500 Yahudi, 1.600'ü Müslüman olan 4.000 Çingene, 850 Ermeni olmak üzere toplam 430.350 kişi. Bu nüfus yoğunluğu sebebiyle Batı Trakya Türkleri, ilk olarak 1878'de Çirmen Kasabası'nda "Rodop Türkleri" hükümetini kurmuşlardır. Bu hükümet 1886'ya kadar sekiz yıl yaşamıştır. İkinci olarak 31 Ağustos 1913'te bağımsız "Batı Trakya" hükümeti kurulmuş; ancak bu sefer 52 gün yaşayabilmiştir.

15 Ekim 1919'da Fransız himayesinde kurulan "Batı Trakya" hükümeti ise 23 Mayıs 1920'de yıkılmıştır. 1922 yılında Yunanistan'la Türkiye arasında yapılan mübadele anlaşmasıyla 1.200.000 Türk, Yunanistan'dan Türkiye'ye, 1.300.000 Hıristiyan da Türkiye'den Yunanistan'a göç ettirilmiştir.

Bugün Yunanistan'da Hıristiyan olduğu için Türkiye'den gönderilen, fakat Yunanca'yı sonradan öğrenen ve evinde Türkçe konuşan, Türk müziği dinleyen çok sayıda insan vardır. Türk heyetinin Lozan'da sunduğu rakamlara göre 1923'te Batı Trakya'da toplam nüfus 191.699'dur. Bunun 129.120'si Türk (%67), 33.910'u Yunan (%18), geri kalanı ise Ermeni, Bulgar ve Yahudi'dir. Türkler, Yunanistan'da 4,5 asır süren bir hakimiyetten sonra, 24 Temmuz 1923'te imzalanan Lozan Anlaşması'nın 38.-45. maddeleriyle hukuku belirlenen bir azınlık durumuna düşmüşlerdir. Lozan'da imzalanan anlaşmada 38. madde medeni, siyasi hakları ve ana dilini kullanma hakkını; 40. madde yasalar önünde eşitliği; 41. madde Türk ilk okullarında Türkçe'nin kullanılma serbestliğini ve eğitimde Yunanca'nın zorunluluğunu; 43. madde din ve inançla ilgili uygulamalardaki hürriyeti; 44. madde bu hükümlerin Uluslararası Adalet Divanı'nın teminatı altında olduğunu; 45. madde Türkiye'nin gayri Müslim halka verdiği hakları Yunanistan'ın da kendi topraklarında yaşayan azınlıklara vereceği konusundaki teminatı düzenlemektedir.

1922'deki nüfus değişiminden ve Lozan Anlaşması'ndan sonra Batı Trakya'daki Türkler'in sayısı geçmişe göre azalmış olmasına rağmen, II. Dünya Savaşı'ndan sonra Yunanistan'da başlayan iç savaşlar esnasında 1 Ocak 1947 yılında Batı Trakya'da dördüncü Türk devleti kurulmuş, iki buçuk sene yaşadıkdan sonra 25 Ağustos 1949'da yıkılmıştır. Atatürk 1936'da Yunan Başbakanı Metaksas ile konuşurken Batı Trakya Türkleri'nin Lozanla Yunan Devleti'ne emanet edildiğini, onların rahat ve huzurunun garantisinin İstanbul'daki Rumlar olduğunu söylemiştir. Ancak Yunanistan'dan ilticalar aralıksız sürmüş, 1960 yılına kadar 197.700 Türk Türkiye'ye göçmüştür; 5.500 kişi ise sınırdan geçerken öldürülmüştür. Yunanistan'daki baskıya dayanamayarak başta Türkiye olmak üzere Almanya, Avusturya, Avustralya ve Amerika Birleşik Devletleri'ne göç edenlerle birlikte Batı Trakya kökenli Türkler 1.000.000'u bulmaktadır. Bugün Yunanistan'da 150.000 kadar Türk'ün yaşadığı ve genel nüfusun %1.5'ünü teşkil ettikleri tahmin edilmektedir. Türkler'in yaşadığı bölgeler, Gümülcine, İskeçe ve Dedeağaç'tır. Ayrıca Dimetoka ve Sofu'da da çok sayıda Türk yaşamaktadır. Batı Trakya'nın toplam nüfusu 360.000, bu bölgedeki Türk nüfusu ise 120.000-130.000 arasındadır (%33-%36). Batı Trakya'nın dışında Rodos ve 12 Adalar'da yaşayan belli bir Türk nüfusu bulunmaktadır.

Ayrıca İstanbul ve Anadolu'dan göçen 70.000 civarında Rum halen Atina'nın Nea Smirni bölgesinde yaşamakta ve Türkçe'yi ikinci dil olarak kullanmaktadır. Bunlardan başka Rodoplar'ın Batı Trakya kısmında 40.000 civarında Pomak Türkü yaşamaktadır. Pomaklar, Bulgaristan'da olduğu gibi, Yunanistan'da inkar edilmeye çalışılmaktadır. Yunanlılar da Bulgarlar gibi Pomaklar'ı kendi yanlarına çekmek için çaba sarf etmektedirler. Bu çabaların bir parçası olarak Pomaklar'ın Makedonyalı İskender'in torunları oldukları ve Pomak adının "savaş dışı kalmış" anlamına gelen Apomahos veya "çok içki içen" anlamına gelen Poma sözünden geldiği yolunda iddialar öne sürmektedirler.

Günümüz Yunancası'nda Türk sözü, Türk yurttaşını, Türkçe konuşan ve İslam dininden olan birini anlatmak için kullanılır. Bugün Batı Trakya'da 300 kadar cami açıktır. Türkçe eğitim veren çok sayıda ilkokul, 2 ortaokul ve 2 dini okul vardır. Yüksek öğretim ise tamamen Yunanca'dır. Yunanistan'da eğitim veren ilkokulların ders kitapları 1938'e kadar Türkiye'den gitmiştir. 1954'te bu uygulama yeniden başlamış ve bir müddet daha devam etmiştir. Bütün anlaşma hükümlerine rağmen Yunanistan Türkleri'nin milli hakları büyük ölçüde kısıtlanmış, dini haklarından bazıları serbest bırakılmıştır. Fakat son zamanlarda dini haklar da tehdit altına sokulmuştur. Lozan hükümlerine göre Türkler'e ait olan müftü seçme hakkı bile gasp edilmiştir.

Yunanistan'da Türkler'e uygulanan baskıların çığırkanlığını hep Yunan basını üstlenmiş ve estirilen terör havasıyla Türkler'e ait basın organları yıldırılmaya ve susturulmaya çalışmıştır. Yunanistan'da yaşayan Türkler Lozan Anlaşması'ndan beri her zaman birkaç yayın organına sahip olmuşlardır. Eski ve yeni harflerle altmıştan fazla gazete ve dergi yayınlanmıştır. Bunlardan bazıları "Azınlık Partisi", "Batı Trakya", "Aliş", "Birlik", "Öğretmen", "Yeni Ziya", "Trakya" ve "Ülkü" 'dür. Bu gün ise Batı Trakya'da Türkler, "Akin", "Gerçek", "İleri", "Yankı" "Trakya'nın Sesi" gazeteleri; "Yuvamız", "Şafak", "Hakka Davet", "Arkadaş" adlı çocuk dergileri yayınlanmaktadır. Ayrıca göçmen olarak Batı Trakya'nın dışında hayatını sürdüren Batı Trakya Türkleri, Türkiye'de "Batı Trakya'nın Sesi", "Batı Trakya", "Yeni Batı Trakya", Almanya'da "Yeni Adım" adlı yayın organlarını çıkarmaktadırlar. Bu faal basın hayatının yanında, onunla birlikte yürüyen bir Türk Edebiyatı'na da sahip olan Yunanistan Türkleri'nin yazar ve şairleri, azınlık olarak yaşamının acılarını, milli kimliklerini korumanın mücadelesini, Türklük ve Batı Trakyalılık duygularını işlemişlerdir

Yunanistan Türkleri arasında edebiyatla milli fikirler ve milli varlık mücadelesi bütünleşmiştir. Siyasi ve sosyal alanlarda 1995 yılında şehit edilen Sadık Ahmet'in açtığı bayrak dalgalandırılmaktadır. Batı Trakya Türkleri, Türkiye Türklüğü'nden koparılmadan önce pek çok fikir ve devlet adamı, yazar ve şair yetiştirmiş ve sahip olduğu müşterek sözlü edebiyat zenginliğini günümüze kadar devam ettirmiştir. Bugünkü Batı Trakya Türk Edebiyatı şiir, hikaye, roman, tiyatro ve tercüme alanlarında devam etmektedir. 20'ye yakın sürekli şiir yazar, 30 civarında da diğer edebi türlerle birlikte veya ara sıra şiire de yer veren şairler bulunmaktadır. 1970'li yıllardan sonra yoğunlaşan göç sebebi ile Türkiye, Almanya ve Avustralya'ya yerleşmiş olan pek çok Batı Trakyalı şair bu ülkelerde eser vermeye devam etmektedir. Lozan Anlaşması'ndan sonraki 70 yıllık süre içinde şiirleri ve yazıları ile Türkiye'de tanınan Ali Rıza Saraçoğlu, Hüseyin Mazlum ve Hüseyin Alibabaoğlu şiirlerini kitaplaştırmışlardır. Bu üç şaire ait 11 kitap bulunmaktadır. Bunlardan 9'u Gümülcine'de ikisi de İstanbul'da basılmıştır. Türkiye'de Türk Dili ve Edebiyatı öğrenimi gördükten sonra bazı özel okullarda öğretmenlik yapan ve Batı Trakya Türk kültürü ve edebiyatı ile ilgili çalışmaları bulunan Reşit Salim'in şiirleri "Şafak" ve "İleri" gibi yayın organlarında yayınlanmış, Türkiye'de "Güneysu" dergisinin 1991'de düzenlediği bir yarışmada jüri özel ödülü almış ve Kültür Bakanlığı'nın yayınladığı "Yunus Emre'ye Şiirler" adlı antolojiye alınmıştır. Salim, şiirlerinde Rumelilik, Batı Trakyalılık, Türk Tarihi, Osmanlı dönemi ve Türk Dünyası gibi konuları işlemektedir.

Batı Trakyalı yazar ve şairler nadiren bölge ağızına yer verseler de büyük çoğunluğu Türkiye Türkçesi'ne ve Türkiye Türkçesi imla özelliklerine bağlı kalarak eser vermektedirler. Bu çizgide eser veren bir kısım şairlerin Osmanlı Türkçesi veya Öztürkçe olarak adlandırılan yeni kelimeleri kullanmaya çalıştıkları görülmektedir. Batı Trakya Türk şairleri, hece ve aruz veznini de zaman zaman kullanmakla birlikte, genellikle serbest vezinle milli-dini, toplumcu ve serbest çizgide içe kapanık, sevgi konulu eserler vermektedirler. Bu içe kapanıklığın tabii bir sonucu olarak mahlas veya rumuz kullanma alışkanlığı oldukça yaygındır. Bir kaç istisna dışında genellikle baskı sebebiyle 40 kadar şair ya Naim Filiz gibi yarım adla ya Öğretmen, Dumanlıdağ, Gerçekçi gibi takma adlarla veya A.A., E.E., Gücem gibi kısaltmalarla, hatta üç yıldızlı (***) sembollerle şiir yazmak zorunda kalmışlardır. Türklük şuuru, Atatürk sevgisi, dini temalar, esaret duygusu, toplumculuk, çocuk, mahalli özellikler belli başlı şiir temalarıdır.

Batı Trakya Türk şiirinde 1960 sonrasında üç ana eğilim görülmektedir: I) Milli-Dini-Geleneksel Çizgi: Asım Haliloğlu, Ali Rıza Saraçoğlu, Hüseyin Mazlum ve Salih Halil bu çizgiyi sürdürmüşlerdir. II) Toplumcu Çizgi: Mehmet Çolak, İbrahim Onsunoğlu ve Refika Nazım bu çizgiyi oluşturmuşlardır. III) Bağımsız Çizgi: Mustafa Tahsin, Rahmi Ali, Naim Kazım, Hüseyin Alibabaoğlu bu çizgide eser veren şairler olarak değerlendirilmişlerdir. Hüseyin Alibabaoğlu, Kadir Ali ve Mücahit Mümin'in şiirlerinde ise ironizm ve içe dönüklük hakimdir. Batı Trakya Türkleri, Türk-Yunan dostluğuna katkıda bulunmak amacıyla Yunanca'dan bazı eserleri Türkçe'ye çevirmişlerdir, hatta bazen mitolojik devir kahramanlarını eserlerinde bir motif olarak kullanmışlardır. Ancak hiç bir zaman Yunanca eser vermemişlerdir.

Mehmet Hilmi, Mehmet Arif (Kemal Şevket Batıbey) Batı Trakya Türklüğünün meselelerini işleyen hikayeler yazmışlardır. Bu günkü hikayeciler arasında Rahmi Ali ön plana çıkmıştır. Roman alanında Mehmet Arif (Kemal Şevket Batıbey) "Ve Bulgarlar Geldi", "Üzeyir Ağa" adlı eserlerini, Rahmi Ali de "Girdaptakiler" romanını yazmıştır. Tiyatro türünde "Sevda Peşinde" ve "Zamane çocuğu" anılabilir. Batı Trakya'da çocuklar için verilen eserler de oldukça canlı ve başarılıdır. Batı Trakya Türkleri Edebiyatı, özellikle son yıllarda Türkiye'de, Türk Dünyası'nda ve dünyanın diğer ülkelerinde tanınmaya başladı.

Batı Trakya Türkleri edebiyatından bazı örnekler, Türkiye dışında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Azerbaycan, Türkmenistan, Makedonya, İngiltere, Avustralya, Almanya, Bulgaristan gibi ülkelerde yayınlanmıştır.